

N.F.S. Grundtvig *Nok et Brev til Professor Sibbern fra N. F. S. Grundtvig**Nok et Brev til Professor Sibbern*^[titel]^[titel]

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.12, april 2018

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1836 (SJ: 562)

Andre udgaver

US *Udvalgte Skrifter* 8

Teksten er etableret af Kim Steen Ravn

Punktkommentarer, indledning og tekstredigering er skrevet af Kim Steen Ravn, redigeret af Klaus Nielsen og Kirsten Vad

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning ph.d. Jes Fabricius Møller

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2023

^[A:257] | US8:119

Nok et Brev til Professor Sibbern fra N. F. S. Grundtvig.

De ønsker, at vort private Forhold ei maa lide nogen Forandring ved vor offentlige Tvist, og det, mener jeg, *mellem os* To Gamle, følger af sig selv, saa skulde der skee nogen Forandring, maatte det kun blive mere Vexel-Virkning end i de sidste 25 Aar, saa vi lærde bedre at forstaae hinanden paa det nærværende Trin. Hvad desuden mig angaaer, da er jeg en gammel Krigs-Mand, vant til Modstandere, der ingenlunde, som De, skaanede mit Hjerte, men sigtede mest efter det, der sidder lavere og er altsaa lettere at naae end Hovedet, og derfor kan det aldrig saare min Ømfindtlighed, hvad *De uforbeholden* siger om min Færd og Tanke-Gang, som er Noget, der enten skal ændres, eller maa godt lade sig forsvare af en Alvors-Mand, der tænker ved hvad han gjør, veed hvad han vil og har sin Pen i sin Magt.

Naar jeg derfor finder det nødvendigt offentlig at misbillige

Deres aabenbare *Ubillighed* mod **Lindberg**, mig og den Sag, vi have stridt og lidt for, da er det slet ikke min Opgave at gjengælde den, eller at drage Fordeel af de Misgreb, De kan have gjort, men om mueligt at opdage og tilstoppe Kilden til en Ubillighed, der, da den ikke naaer til Hjertet, heller ikke kommer derfra; thi kun forsaavidt det vil lykkes mig, gjør jeg Gavn, og *Gavn* er, ef[A:258]ter min Asketik, den rette Mande-*Bod* for Ungdoms Synder.

Saavidt jeg nu kan skjønne, kommer Deres Ubillighed af at [US8:120]De betragter Sagen blot fra Deres *individuelle* Stand-Punkt; thi saasart jeg stiller mig paa en Lignende, faaer hele Sagen samme Udseende i mine Øine. Betragter jeg mig nemlig blot som Skjald og Vidskabs-Mand, hvad skulde jeg da bryde mig om, hvorvidt en theologisk Professor og endeel Præster meer eller mindre kunde finde sig i min Anskuelse enten af Menneske-Livet i sig selv eller Dets Forhold til Guddommen, og kunde end Ungdoms Heftighed, og Lysten til at omskabe Alt efter sit Hoved, enstund have gjort mig paaatrængende og intolerant, maatte Aarene i Pagt med en dyrekjøbt Erfaring dog vel nu have lært mig baade at være billig og fare i Mag. Er det nu desuden gaaet op for mig, at en *christelig* Stats-Kirke er et blot og bart *juridisk Begreb*, der ei har mindste *christelig Realitet*, og bliver kun taalelig for Aanden, naar Tvangen indskrænker sig til en vis "udvortes Tugt" for borgerlig Ordens Skyld, men lader baade *Tro* og *Lærdom* være saa frie som deres hjertelige og aandelige Natur udkræver, see, da synes det fra den *individuelle* Stand-Punkt reent Daarskab at beraabe sig paa verdsligt Rygstyd for Troen og paa Love om Lærdommen, da Man i lykkeligste Fald kun nødte Modstanderne til at sukke med sig under Aaget.

Saaledes har jeg sat mig paa Deres [A:259]Stand-Punkt, og skjøndt jeg nok indseer, De ikke nær saa let kan sætte Dem paa *min*, er det dog ikke meer end billigt, at De gjør et Forsøg, da De derved i det Mindste sikkert vil lære, der gives en Anden, Man ikke saa rask skal erklære for vrang under visse Omstændigheder.

Jeg er en *gammeldags Christen* og jeg er *Præst* for *gammeldags* Christne, og det gjør hele Forskjellen, som jeg nu skal stræbe at vise Dem.

Vel paastaaer De, jeg er *ingen gammeldags Christen*, men det vil jo i alt Fald kun sige, hvad *De* kalder saa, og jeg vil ingen tom Ord-Strid føre med Dem, men jeg vil sige Dem *ærlig* hvad jeg ganske alvorlig mener dermed.

Først og fremmest mener jeg, at jeg har den samme *eenfoldige Barne-Tro* paa Herren "efter Ordets Lydelse" ved *Daaben* og ved *Nadveren*, som jeg tydelig sporer ikke blot hos vore *Lutherske* Fædre og hos **Morten Luther**, men hos **Ansgar** og **Augustin** og **Irenæus** og **Apostlerne**, saa *den* Christendom kan jeg dog vel med Rette kalde *gammeldags*, og veed ikke bedre at adskille den fra den "*nymodens*" Christendom, der fornemt hæver sig over "*Barne-*

Troen” og danner |US8:121sig paa *fri Haand* en Forestilling om *Christus*, Troen paa ham og Forholdet til ham.

Allerede paa denne Stand-Punkt forandrer Betragtningen af *Kirke-Sagen* sig mærkelig, thi *min* Christendom er *ikke* noget *blot* Subjektivt, men har et *objektivt* bestemt *Indhold*, der i samme Grad som det levende gennemtrænger mig, skaber en aandelig og hjertelig Forbindelse mellem mig og alle mine *Troes-Forvandte*, og tillader mig ingenlunde at være ligegyldig ved deres Stilling. Hvad der ligger udenfor min Virke-Kreds har jeg kun Ønsker og Bønner for, men naar jeg seer mine *Troes-Forvandte* omkring mig, især de “*Smaa og de Ringe*”, mangelsteds nedtrykte |A:260under et Aag, de ei kan bære, og udsatte for en Fristelse, der let kan blive dem overlegen, da skal jeg see til, hvad jeg kan gjøre, for at borttage eller dog lette Aaget, afvende eller dog formindske Fristelsen, og ingen billig Mand maa derfor kalde det Daarskab, at jeg har stridt for de gammeldags Christnes *Troes-Frihed* i **Danmark**, hvor de var bundne til *Sogne-Præsterne*, og kunde mangelsteds ei faae *Sakramenterne* forrettede efter Christi Indstiftelse, *maatte* mangelsteds sende deres umyndige Børn til Præster og Skole-Mestere, der af al Magt bestreed og nedrev deres *Fædrene-Tro*.

Men nu er jeg desuden alt for 25 Aar siden indviet til *Præst* for saadanne *gammeldags* Christne, og har derved *godvillig paataget* mig at stride og lide for dem, efter den Naade og Frimodighed, Herren vil give, og hermed er det sagt, at den *Danske* Stats-Kirke, hvor jeg fik min Indvielse, vedkiendte sig hvad *jeg* kalder *gammeldags* Christendom, saa den har i **Danmark** ei blot Lovens Bogstav men hele den Kirkelige Indretning for sig. *Denne* Omstændighed *maatte* nødvendig give min *Kamp* for de *gammeldags* Christnes *Troes-Frihed* sin *Skikkelse*; thi selv om hele Forholdet havde lige fra Begyndelsen været mig saa klart, som det er nu, *maatte* jeg dog fundet, at *Kirke-Tvangen*, som hindrer os fra at træde ud af Stats-Kirken, naar vi i den savne vor *Tro*, og *Sogne-Baandet*, der, *udenfor* Hoved-Staden, lænker Enhver til sin *Sogne-Præst*, om det end er hans *Troes* aabenbare *Fiende*, det er ligesaavel blotte og bare “*juridiske*” Ting som *Stats-Kirken*, ja er *Levninger* af Dens Indretning, som, ved *Præsternes* Løsrivelse fra *Alter-Bogen* og de *Symboliske Bøger*, hvile som et utaaleligt Aag paa de *gammeldags* Christnes Samvittighed. Om jeg derfor end selv fandt det |A:261besvær|US8:122ligt at følge *Alter-Bogen* og rette mig efter de *Symboliske Bøger*, ja, om jeg end selv laae i Strid med dem, *maatte* jeg dog, for mine *Troes-Forvandedes* Skyld, der *ikke* er *Præster*, paastaae, at *enten* *maatte* *Præsterne* tvinges til at følge hine *Bøger* eller de *maatte lade være* at *tinge* deres *Sogne-Mænd*, *enten* *maatte* *Tvangen* eller *Friheden* være gjensidig, da ellers hver *Sogne-Præst* var en *Pave* i sit *Sogn*, og gjorde den gruelige Fordring til Menigheden, at *enten* skulde de *slet ingen Tro* have, eller, hvad

der er det Samme, være rede til at *forandre* den hvergang de *skiftede Præst*.

Nu er jeg imidlertid, hvad De end tænker, saa langt fra selv at ligge i *Strid* med *Alter-Bogen* og *vore* Symboliske Bøger¹, at jeg end ikke finder det besværligt at følge dem ligesaa nøie, som *Fader* for mig og *vore* andre gammeldags Præster, medens jeg er vis paa at enhver *ny* Alter-Bog og *ny* Lære-Forskrift vilde det være mig umueligt at følge.

Kan det nu undre *Dem*, at jeg kæmper for *Alter-Bogen* og de *Symboliske Bøger* og finder **Lindbergs** kraftige Kamp derfor nødvendig og priselig, skøndt jeg af mit Hjerte ønsker, at baade *Liturgi* og *Lærdom* maatte være frie for alle aandelige Baand, *naar*, vel at mærke, *Kirke-Giængerne* blev *ligesaa* frie? Kan vi, under *disse* Omstændigheder, gjøre mere for *Friheden*, end uforbeholden at erklære, den er vort inderlige Ønske, men at kan den ikke naaes, da kræve vi Fædrenes *lette Byrde*, som |A:262vi har lovlig Ret til, istedenfor det *utaalelige Aag*, Modstanderne vil paalægge os! Hvilket Middel skulde heller snarere bringe Modstanderne til at finde sig i Billighed, end en saadan Kamp for *almindelig* Frihed eller det *Lovlige*, som aabenbar er os en let Byrde og *dem* et *utaaleligt* Aag, og som der ei behøves megen Skarpsindighed til at forudsee, snart maatte træde i Kraft, hvis *Friheden* ikke gjorde det unødvendigt.

Det er vist nok ganske rigtigt, at *naar* Regjeringen vil gjøre det kirkelige Forhold frit, kan det være os borgerlig det Samme, hvad *Modstanderne* vil; men dertil tegner det, saavidt jeg kan skjønne, endnu slet ikke, da det meget mere synes, som *Regjeringen*, bestormet af to kirkelige Partier, der *Begge* vil *herske*, kun betænker sig paa, *hvilket* der skal være det |US8:123*herskende*, og hvad Valg har da vi, uden at kæmpe paa det Parties Side, hvis Herredømme vi vel ikke ønske, men *kan* dog *taale*? Fik nemlig det modsatte Parti blot Lov til at gjøre *een* væsenlig Forandring i Lære-Forskriften eller *Alter-Bogen*, En af *de* Forandringer, Professor **Clausen** stærkest har staaet paa, da maatte vi *træde ud* af Stats-Kirken, hvad formodenlig vilde gjøres os til en *borgerlig* Forbrydelse, og saaledes havde vi da i det fredelige **Danmark**, uden at det havde ahnet Regjeringen, en reen *Religjions-Forfølgelse*, som det dog vel, naar vi forudsee det, er vor hellige Pligt, baade som *Mennesker* og *Borgere*, om mueligt at forebygge. Har nemlig end Nogle af os Styrke til at blive *Martyrer* for vor Tro, da vil *netop* de føle, at Man maa *ikke friste* Gud, ikke udsætte de Svage for overlegen Fristelse og ei bebyrde *Fædrene-Landet* med *Blod-Skyld*.

Nu, det har i **Danmark**, fra Arilds-Tid *Religjions-Friheds* og *Billigheds* Hjem, med Guds Hjelp, heller ingen Nød, thi |A:263naar det kun bliver klart, at *to* Partier vil undertrykke hinandens Tro, det Ene under Paaskud af at *udrydde Over-Tro* og det Andet under

Paaskud af at *forebygge Van-Tro*, men at skal de blive ved skifteviis at afluge hvad de kalde *Klinte*, gaaer netop al *Hveden* i Løbet, og Marken lægges øde; da vil *Folke-Stemmen* sikkert erklære sig for de *Ædles Mening* af alle Partier: at *Troen* er en *fri Sag*, hvorfor Man kun staaer den *Alvidende* til Regnskab, og *Lærdommen* er en Skole-Sag, der kun beskæmmer sig selv ved at være et stillestaaende istedenfor et rindende Vand! Og med dette Haab vil vi trøste hinanden!

See, min Ven! Dette er hvad jeg *her* kalder Hoved-Sagen; og jeg vil ikke engang prøve paa, hvad jeg selv agter for umueligt, med Pennen at overbevise Dem enten om *Ægtheden* af mit Troes-Begreb eller af mit Præste-Kald, jeg vilde kun stræbe at vise Dem, at jeg veed i denne Henseende meget godt hvad jeg gjør og er derom aldeles enig med mig selv, saa der maatte paakomme mig en særdeles *Svagthed*, om det skulde lykkes enten Dem eller noget Menneske at rokke mig et Haars-Breed fra mit Stade, hvor jeg, som *under og ønsker Alle den samme Frihed* jeg kræver for mig og mine Med-Troende, slet Ingen fornærmer. At enten al *Samvittigheds-Tvang* maa vige fra vor *Stats-Kirke*, eller *mine Troes-Forvandte*, der har *Kirke-Loven* for sig, dog paa en eller anden Maade be|US8:124holde *deres Tro* i *Fred*, det er saa billigt og saa nødvendigt et Forlangende, at jeg er vis paa, den Danske Regiering for længe siden vilde indrømmet det, naar ikke det *Clausenske Parti* ved sin *borgerlige* Indflydelse havde forhindret det, og vil dette Parti, blindt for sin egen Fordeel, vedblive at grave sin egen Grav, da kan jeg ikke forhindre det, kan umuelig kæmpe for *Præsternes Frihed*, saalænge de vil misbruge den til at tyrannisere Almuens Hjerte |A:264og Samvittighed. De har for Resten Uret, naar De ganske forkaster Begrebet om en *Stats-Kirke*, thi det er i sig selv, som en offentlig Indretning til paa en *ordenlig* Maade at afhjælpe Folkets religiøse Trang, ikke blot en uskyldig men en nyttig og priselig Ting, kun maa den *ingen "herskende"* Kirke være, intet Tvangs-Huus for Samvittighederne; thi da er den ikke blot et slemt *Papisterie*, men bliver efterhaanden en stor Lande-Plage, hvoraf Regieringen saavel som Folket kun har lutter Ulykke, og hvorved *enhver Tro* taber sin velgjørende Indflydelse, da *Tro*, ligesaavel som *Haab* og *Kjærlighed*, er en *Hjerte-Sag*, der ved at paatvinges kun gjøres *forhadt*. Jo inderligere jeg derfor ønsker at forplante min Tro paa mine Børn, des omhyggeligere vogter jeg mig for at øve mindste Tvang, og hvem der vilde tvinge *mine Børn* til at høre deres *Faders* og *Moders* Tro nedrevet som Hykleri og Overtro, dem kunde jeg umuelig elske. Dersom altsaa *Bønder* ikke er skabt ganske anderledes indvendig end En af os, seer Man let, hvad der vindes ved at ville *tvinge* dem i *Troes-Sager*, og var de virkelig skabt anderledes, da var vor Tro jo *slet ikke* for dem, men alle Landsby-Kirker var aldeles overflødige. Det er derfor slemt, at Prof. **Clausen**

og hans Venner slet ikke bryder sig om de Mange af Partiet, der efterhaanden faae *orthodoxe Sogne-Præster*, og det var endnu værre, at Man i **Roskilde** ikke tog sig Tid til at behandle en Sag, der var langt anderledes uopsættelig end Spørgsmaal om Penne-Førsel ved Protokollens Slutning; men jeg har det Haab til *Majestætens Livsalighed*, at det derfor ikke skal vare to Aar, før *Sogne-Baandet* løses, da *Frihed* i naturlige Ting Ingen kan være til Besvær, som *faaer* den, og *Kongelige Embeds-Mænd* umuelig kan have vundet Hævd paa en *selvtagen* Frihed til Andres Fornærmelse, men maae være |A:265|meget |US8:125|taknemmelige, naar de faae Lov til at beholde den paa *billige* Vilkaar. Hvad *Skole-Væsenet* angaaer, da tænker jeg, Regieringen vil ikke forlange bedre Borgen end sig selv for, at dens *Geistlige Embeds-Mænd* gjør deres Pligt, saa det kan være Den aldeles ligegyldigt, *hvilken* af de Præster, Den kalder og fører Opsyn med, udfører denne eller hin kirkelige Handling, naar kun den nødvendige Orden ei derved lider, og at en Dreng kan confirmeres ligesaa ordenlig i **Gientofte** Kirke, skjøndt han *ikke* tjener i Sognet, som om han tjende der det *Halv-Aar*, han gik op at læse, det giver Fornuften. At der altid vil findes nogle saakaldte Barmhjertigheds-Præster, der af bedre eller slettere Grunde ei tage det strængt med Bønder-Drenges og Bønder-Pigers *Bog-Lærdom*, er vist nok at formode, men om det ogsaa virkelig kunde skade (som det efter min Overbeviisning dog umuelig kan,) saa var der dog meget mere vundet ved, at Forældrene i *deres* Sogn kunde naar de vilde, faae deres Børn holdt i Ørene *udensogns*, end ved at Forældrene i et andet Sogn, der ønske Læmpelighed, endelig skal give Slip paa deres Børn det *Halv-Aar*. Ansaae Man endelig paa den ene Side *Børne-Lærdommen* i vore Almue-Skoler for en Sag af *borgerlig* Vigtighed, og *Sogne-Tvangen* i den Henseende for nødvendig, da behøvede Man jo blot at skille "*Religjonen*" derfra, som dog virkelig *ikke* lader sig *lære*, end sige *paatvinge*, saa den *kirkelige Confirmation* blev Noget, Ingen, uden Biskoppen paa sin Visitats, spurgde om, men den *Skolemæssige* foretoges *sogneviis* med særegen Høitidelighed, som den borgerlige Overgang til Skiels-Aar og Alder. Herved bortfaldt alle Vanskeligheder og *megen Hjerte-Sorg*, som vi især skulde søge formindsket, og naar hele Folket betjener sig af *de Præster*, Regieringen isætter og afsætter efter Be|A:266|hag, kan Den dog virkelig være saa rolig i Henseende til Folkets Religjon, som det er mueligt at blive, saa Opgaven er kun at forhindre *Sogne-Pavedømmet*, der dybt saarer Folke-Hjertet og undergraver ligesaavel *Stats-Kirken* som *al ægte* og levende *Religjositet*.

Dog, det nytter ikke at skrive mere herom, thi heri ere *vi To* aldeles enige, medens de Fleste endnu synes at ansee denne yderst vigtige, ei mindre *borgerlig* end *kirkelig* vigtige Sag for en aldeles ubetydelig *Smaa-Ting*, ei mindste Opmærksomhed værd.

Deres forfærdelige Ubillighed mod **Lindberg**, hvem de or|US8:126denlig synes med beraad Hug at omtale og behandle *foragtelig*, maa jeg derimod til Slutning dog ligesaa alvorlig som venlig bede Dem underkaste en stræng Undersøgelse, efter den Regel, De selv erkiender: dømmer ikke uden som I selv vil dømmes! Dette er i Grunden Alt hvad jeg her kan gjøre, thi uagtet jeg nok seer, De, som den ædle Mand altid, gjør Dem Umage for heller at finde Kilden til **Lindbergs** Dem saa forhadte Færd i hans *Hoved* end i hans *Hjerte*, saa er *Deres Hjerte* dog her med i Spillet, som overalt, hvor Man viser *Foragt*, og jeg maatte da kun slet kiende *Pennens* Virke-Kreds, om jeg tænkte med den at forandre Deres Betragtning af **Lindberg**.

Maaskee var det derfor bedst, jeg lod det beroe ved denne Erklæring; men det hører nu engang til min Natur og Sædvane, naar Man tiltaler mig om noget "*Offenligt*," da uforbeholden at sige min Mening derom, og kan det ikke gavne **Lindberg**, at jeg ogsaa ved denne Leilighed gjør det, kan det dog, efter mit Skiøn, heller ikke skade ham.

At jeg ved den "*indviklede Sag*" slet ikke tænkte paa mit Forhold til **Lindberg**, uden forsaavidt vi *borgerlig høre og holde sammen*, har De maaskee allerede seet, |A:267og dette Forhold er i Øvrigt saa redt, som noget kan være; thi imellem mine yngre Venner og mig hersker det frieste Forhold af Verden, saa jeg siger dem ved Leilighed hvad jeg synes, men lader dem for Resten i Guds Navn gaae deres Skud, som er den eneste *levende Udviklings-Gang*, jeg kiender. Ligesaalidt som jeg derfor har noget literært Parti, ligesaalidt har jeg mindste Ansvar for hvad mine *saakaldte* "Discipler" skrive; men var **Lindbergs** Adfærd saadan, som *De* skildrer den, da vilde jeg rigtignok intet Øieblik betænke mig paa at opsigte ham mit Venskab, saa derimod maa jeg, for min egen Skyld, protestere, til Man forelægger mig ganske *anderledes Kiends-Gierninger*, end dem, *De* berører, som i det Høieste vilde bevise, at **Lindberg** i sin *Skrive-Maade* oftere brugde mere Haardhed og røbede mere Paastaaelighed og mindre Delicatesse, end Man kunde ønske. Havde De kun bebreidet ham Sligt eller noget Lignende, skulde jeg ikke blandet mig deri, men rolig overladt til ham selv at rede for sig, da jeg slet ikke var bange for, De skulde knuse ham; men det gjorde mig ondt, at De behandlede en saa saare miskiendt og haardt medtaget Mand *foragtelig*, og at De fremstillede *mit Forhold* til ham, som Noget jeg vist selv øn|US8:127skede at være kvit, og jeg var bange for at han, krænket saa dybt, skulde svare Dem paa en Maade, der hverken var Dem eller ham værdig. Hvad han havde i Sinde, veed jeg slet ikke og vilde ikke vide, men skyndte mig at gjøre hvad jeg ansaae for det Bedste, og ligesom jeg nu har stræbt at vise, at vor *fælles Kamp* har sin gode Grund, saaledes skylder jeg ogsaa **Lindberg** den Erklæring, at saavel efter deres

eenstemmige Vidnesbyrd, der har kiendt ham nøiere end jeg, som efter min Erfaring i *ti Aar*, er han en inderlig *godmodig* Mand, der med Forsæt ei gjør en Kat Fortræd. Da han nu tillige er en *høilærd* Mand i |A:268sit Fag og et *lyst, skarpsindigt* Hoved hvor han kommer, og en udmærket Kæmpe for sin Tro og Overbeviisning, som han har bragt store Offere, saa mener jeg virkelig, han har Krav paa en ganske anden Tiltale af ædle Modstandere, end den, De har budt ham. *Penne-Feider* er ligesaavel *Krige* som *Sværd-Slag*, og hvem der kiender Krigen, veed, hvor ubilligt det vilde være at bedømme en Mands Hjerter-Lag haardt blot fordi det var haardt at drages om Reeb med ham, og jeg veed i alt Fald med mig selv at man har gjort mig megen Uret i dette Stykke, saa, gjorde jeg ligesaa, var jeg ikke at undskylde. At **Lindberg** *ikke* er *saa blød*, som jeg altid har været, det seer jeg nok, men medens jeg altid ønsker, Man skal tage sig i Agt med det Haarde, der let kan blive haardest at døie for En selv, er det mig dog ogsaa klart, at Modstanderne trængde til en Mand for deres Haand, hvis ømme Sted var ei saa let at finde som mit, og jeg formoder, at hvis de ikke snart finde dem i Billighed, kommer der en *Tredie*, i Sammenligning med hvem de selv maae finde **Lindberg** blød. Dette er den *historiske* Gang giennem alle Aarhundreder, som neppe vil afbrydes i det *Nittende*, med mindre vi i **Danmark** søge de Ting som *virkelig* høre til *Fred*. Og gjør vi kun det, skal De snart see, at **Lindberg** ligesaalidt som jeg er Soldat af *Handværk* men kun Krigs-Mand til Nød-Værge; thi har De ikke nok seet hans *Ebraiske Lexikon*, det første Forsøg med vort Sprog, og mener De ikke, at Den der midt under Krigen tager sig saadanne Ting for, vilde i *Freds-Tid* gjøre Gavn for Alvor? Gid derfor denne snart oprinde, og lade os glemme, hvad Krigen medførde, thi baade De og jeg veed, det var meget værre Ting end nogle haarde eller overilede Ord af **Lindbergs** Pen, det var blandt Andet et Horn i Siden paa alle de unge, |US8:12talentfulde Mænd, der stod i venligt Forhold en |A:269ten til **Lindberg** eller til *mig*, som, skal det vare længer, vil være et sandt National-Tab, og hvem vil forlange, at jeg under saadanne Omstændigheder skulde vredes paa **Lindberg**, der selv blev et uskyldigt *Offer*, om jeg end fandt, han kunde være mere nænsom med et Vaaben, der, efter min egen deels sørgelige og deels glædelige Erfaring, slaaer dog ingen Mand af Hesten!

1

Som bekjendt **Luthers** *Catechismus* for Menighedens Tro og den *Augsburgske Confession* for Præsternes *Lærdom*, og naturligviis allermindst "**Pontoppidans** Forklaring", hvorefter end ikke en Bonde-Dreng maa confirmeres.

